

Social- och omsorgsförvaltningen
Johanna Palmstierna
Sofia Åström
Ulla Salmela-Trosell
Utbildningsförvaltningen
Kathrin Hansson
Therese Tunek
Anja Lindahl
Kultur- och fritidsförvaltningen
Susanne Stålhammar

2019-03-12

Dnr BOU 2017-653
BIN 2017-348
KS 2017-982
ON 2017-520

Kommunstyrelsen

Budgetuppdrag - Redovisa åtgärder för att förkorta etableringstiden för ensamkommande ungdomar, svar på återremiss

Förslag till beslut

1. Slutredovisningen av budgetuppdraget godkänns.

Ärende

Vid kommunstyrelsens sammanträde 2019-01-29 återremitterades budgetuppdraget att korta etableringstiden för ensamkommande ungdomar till Kommunledningsförvaltningen och social- och omsorgsförvaltningen med hänvisning till avsaknad av konkreta effekter och resultat av de vidtagna åtgärderna.

I denna skrivning konkretiseras och förtydligas förmodade och faktiska resultat och effekter av åtgärderna inom fem olika nämnövergripande områden. En professionell rekommendation av åtgärder och insatser som har förmodad mest inverkan på etableringsmöjligheterna för barn och unga har även lämnats. Som bilaga finns en reviderad och mer detaljerad slutredovisning av åtgärder och effekter utifrån varje nämnds ansvarsområde.

Beslutsunderlag:

Tjänsteskrivelse - Budgetuppdrag - Redovisa åtgärder för att förkorta etableringstiden för ensamkommande ungdomar, svar på återremiss, 2019-03-12
Bilaga – Reviderad slutredovisning etableringstid för EKB

Sammanfattning

Budgetuppdraget att korta etableringstiden för ensamkommande och nyanlända ungdomar gav upphov till 21 olika åtgärder inom fem nämnder som alla har genomförts. Insatserna kan nämndövergripande delas in i fem olika områden; **Handläggning, kompetenshöjande insatser, digitala verktyg, kartläggning, uppföljning och praktiska utveckling samt brukarnära verksamhet**

Fördelning av KS medel

Exempel på insatser inom de fem områdena:

Handläggning 13,2 mnkr: Den största delen av de beviljade medlen, 13,2 mnkr, har använts för att säkerställa en rättssäker handläggning. Av dessa har 9,9 mnkr använts för handläggning av ensamkommande barn. Förhöjd handläggartäthet har inneburit en ökad samverkan med skola, gode män, boendepersonal i syfte att arbeta mer aktivt med att hjälpa de ensamkommande ungdomarna att bli mer självständiga och kunna stå på egna ben som ett led i en förkortad tid till etablering efter åren i det kommunala mottagandet. Resterande 3,3 mnkr har använts för hanläggarkostnader riktat till övriga nyanlända såsom kvotflyktingar samt nyanlända i behov av försörjningsstöd.

Brukarnära aktiviteter 8,6 mnkr: Inom samtliga nämnder har åtgärder genomförts som på olika sätt har haft som syfte att öka känslan av sammanhang för nyanlända barn och unga. Det som kan anses ha haft störst effekt på kort tid är möjligheten till *feriearbete* där en enkätundersökning visar att en majoritet av deltagarna i insatsen upplever att de är mer självgående i att söka arbete. Totalt 93 procent svarade i enkäten att de har fått mer kunskap om den svenska arbetsmarknaden och att de vet hur man söker arbete i framtiden. Före deltagandet i insatsen saknade 26 av 30 ungdomar ansökningshandlingar och idag har alla ett cv och ett personligt brev. Enkäten visar att deltagarna genom insatsen har fått ett bredare nätverk. Tio har erbjudits anställning (åtta av dessa tackade ja) och tre har fått ett jobberbjudande där de kan börja arbeta

så fort de fyller 18 år. Såväl arbetsgivare som ungdomar har varit mycket nöjda med insatsen.

Skolverkets statsbidrag ”*Ökad undervisningstid i svenska som andraspråk*” ger skolor möjlighet att erbjuda nyanlända elever 105 timmar extra undervisningstid i detta ämne. Linköpings kommun har med hjälp av budgetuppdragets tilldelade medel kunnat utöka denna möjlighet till att omfatta fler elever. Resultat av detta är att 82 elever på 10 skolor har haft utökad undervisningstid som finansierats via budgetuppdraget. Av de elever i årskurs 6-9 som fått betyg i svenska som andraspråk höstterminen 2018 har 30 % fått ett godkänt betyg. För övriga elever kan resultat ses vid kommande betygssättning, vårterminen 2019.

En annan insats som gett en direkt effekt är *simundervisning* till nyanlända elever. Uppföljning av kostnader och resultat av genomförd undervisning visar att insatsen har gett förutsättningar till ökad måluppfyllelse för eleverna i ämnet Idrott och hälsa. Att kunna simma tillför även en känsla av inkludering i ett samhälle där simkunnigheten i övrigt är hög.

Totalt 397 elever från 10 olika grundskolor har deltagit i simundervisning hösten 2018. Rektorererna har redovisat några effekter av insatsen, exempelvis har fler elever fått vattenvana och lärt sig simma. En skola redovisar att av de elever i åk 5 som deltagit har 80 % klarat kunskapskraven för ämnet idrott och hälsa för åk 6, då betyg sätts för första gången.

För elever på gymnasiet tecknades våren 2018 ett avtal med Medley om att bedriva samordnad simundervisning för elever på språkintröktion som inte kunde simma 200 meter. Ca 95-100 elever påbörjade simundervisningen och ca 30-35 st klarade kraven på simkunnighet enligt Medley. Insatsen har lett till ökad simkunnighet och ökad vattenvana hos eleverna på språkintröktion och ökat möjligheterna till måluppfyllelse i ämnet idrott och hälsa för dessa.

Samarbetet med BRIS kring modellen ”*Tillsammans för barn som flytt*” har genomförts på två skolor med nyanlända ensamkommande elever. Uppföljning med deltagande elever visar att insatsen gett eleverna förståelse för sina symptom och reaktioner, samt verktyg för att hantera dessa. En ökad hälsa ger högre förutsättningar för att nå målen i skolan.

Andra brukarnära aktiviteter där det inte finns en lika tydlig direkt effekt är olika *kulturella satsningar* såsom *samordnad integration i förening* där resultatet är ett utvecklat samarbete mellan Linköpings kommun, Linköpings idrottsförbund (LIF) och lokala föreningar. Totalt 30 ensamkommande ungdomar deltog i en gemensam utbildning, som gav möjlighet att träffas, utbyta erfarenheter samt öka sin kunskap om ledarskap och kultur inom svenskt föreningsliv. Sexton etablerade handledare deltog i projektet.

Möjligheter till praktik i förskolan och feriejobb i förening gavs, vilket har bidragit till ökad integration och minskad social exkludering för dem som deltagit.

Effekt av *Språkvänner på biblioteket* är att förutsättningar skapats för att lära ett nytt språk, genom att stimulera till såväl svenskträning som stärkandet av modersmålet. Insatsen har skapat mötesplatser människor emellan och möjliggjort kontakt mellan nyanlända och svenskar och ökat kunskapen om det svenska samhället, traditioner, kulturen och språket. Det har gett förutsättningar att bygga broar mellan människor, förebygga fördomar och skapa ett samhälle där fler kan känna sig inkluderade. På biblioteket har inköp av media på olika språk samt på lätt svenska för språkträning ökat. Utlåning av media har ökat och besöken på biblioteket har ökat avsevärt för dessa språkgrupper. På biblioteket finns goda förutsättningar för målgruppen att ytterligare öka sina kunskaper i det svenska språket och etablera sig i samhället då biblioteket kan erbjuda ett fortsatt gott utbud av målgruppsanpassad litteratur och media.

Kulturskolans introduktion av olika uttrycksätt har inneburit att det under de senaste tre åren har genomförts cirka 75-workshops i musik, dans, teater och bild och form. Det motsvarar 1000 deltagartillfällen för elever från årskurs 4 till 9. Utöver workshops har också alla elever mellan förskoleklass till årskurs 6 haft regelbunden körverksamhet, vilket innebär cirka 4000 deltagartillfällen för elever sedan 2016^[1]. Genomförda workshoppar har bidragit till att väcka ungdomarnas intresse för kultur och ökat kunskapen om Linköpings Kulturskola, Kulturskolans olika konstformer samt hur man går tillväga för att delta i verksamheten. En del av deltagarna har anmält sig till kulturskolans ordinarie aktiviteter. Förutsättningar för språkträning och språkförståelse har skapats vilket har underlättat för den samhällsin introduktion som Mottagningsenheten (Utbildningsförvaltningen) bedriver. Enheten poängterar vikten av att ungdomar får träffa nya personer och lära känna nya platser i samhället och de ser en stor språkutveckling hos eleverna. Elever som inte kan säga en mening på svenska sjunger obehindrat och kan berätta för språkstödet vad låttexten handlar om. Upplevelsen är att eleverna känner sig trygga och glada när de besöker kulturskolan”.

En insats som inte har gett den förväntade effekten är en kurs i *samhällsorientering* om 40 timmar som genomfördes av Region Östergötland under sommaren 2018 för ensamkommande ungdomar. Medel för insatsen bedömdes räcka för att 150 ungdomar skulle kunna delta i SO-kurser. Endast 30 anmälde sig och av dem deltog bara 14 ungdomar. Det är främst ointresset

[1] Eleverna är på Adjunkten i åtta veckor, vilket betyder att vissa elever har deltagit i flera olika workshops.

hos målgruppen som bidrar till den uteblivna effekten, själva utbildningen har inte kunnat utvärderas på det låga deltagandet.

Digitala verktyg 2,8 mnkr: Medel för inköp, licenser och eventuella utbildningsinsatser fördelades inför höstterminen ut till olika skolor tillsammans med information om vad läromedlet kan erbjuda för att möjliggöra att alla nyanlända elever får tillgång till ett eget digitalt verktyg och en ökad digital kompetens. Bland annat har ett treårigt avtal med Komplementskolan AB tecknades för lärare och elever på språkintröduktion. Insatsen har bidragit till ökad digital kompetens för eleverna och ökat likvärdigheten inom skolorna då övriga gymnasieelever använder Chromebooks i undervisningen.

Kompetenshöjande insatser 1,2 mnkr: Linköpings universitet har genomfört en kompetensutbildningsinsats i *studiehandledning* om 7,5 högskolepoäng för 25 studiehandledare under hösten 2018. Ytterligare en insats startade höstterminen 2018 och avslutas vårterminen 2019. Insatsen syftar till att stärka studiehandledarna i deras yrkesprofession, ge fördjupade kunskaper kring handledning på modersmålet och ökad kunskap om språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt. Detta har ytterligare ökat kvaliteten på undervisningen. I utvärderingar svarar studiehandledarna att utbildningen har varit mycket relevant både för elevernas kunskapsutveckling och för det fortsatta samarbetet med klass- och ämneslärare.

Studie- och yrkesvägledare på grund- och gymnasieskola har gemensamt arbetat för att öka kvaliteten på studie- och yrkesvägledningen riktat mot nyanlända genom ett tydligt årshjul för aktiviteter när det gäller vägledning till nyanlända.

Kunskapen om *språkutvecklande arbetssätt* har höjts på de skolor som deltagit i utbildningsinsatser. Språkutvecklande arbetssätt innebär kortfattat att undervisning där läraren fokuserar på språkets roll i alla ämnen är gynnsam för alla elever och högst nödvändig för att kunna möta upp elevernas olika behov i sin kunskapsutveckling. Den utvärdering som gjordes i december 2018 visar att kompetensutvecklingsinsatserna samt kursen via Linköpings universitet kursen gett studiehandledarna nya och fler verktyg och strategier för att hjälpa nyanlända elever i undervisningen, vilket på sikt kan ge förutsättningar för eleverna att nå kunskapskraven i olika ämnen.

Ett *stimulanspaket i form av medel till grundskolor för att utveckla samverkan kring nyanländas lärande* har initierats. Vid uppföljningen har ca 30 deltagande skolor beskrivit de insatser och aktiviteter som medlen gett förutsättningar för. Det har exempelvis handlat om att utveckla samverkan mellan studiehandledare och ordinarie lärare. Den effekt som man kunnat se så här långt är att eleverna tar till sig undervisningen på det nya språket på ett mer effektivt sätt.

På en skola har man lagt in gemensam planeringstid för undervisande personal inklusive studiehandledare med tanken att studiehandledare ska delta i ordinarie undervisning istället för att som tidigare sitta avskilt med eleverna. Ansvarig rektor menar att det är svårt att uttala sig om effekter efter kort tid, men fokusintervjuer med eleverna visar entydigt att eleverna finner det mer motiverande att inkluderas i större utsträckning.

Kartläggning, uppföljning och praktisknära utveckling 0,9 mnkr: En mindre del av medlen har använts för att initiera och delta i både lokala och internationella utvecklingsprojekt kring förutsättningar för målgruppen att etablera sig i samhället. Linköpings universitet har genomfört en *utvärdering av folkhögskoledispensen*, det vill säga möjligheten att studera språkinträdning på en folkhögskola. I utvärderingen ingår en studie av Linköpings modell med språkinträdning på kommunala och fristående skolor och på folkhögskola. Resultatet av studien presenteras våren 2019. Studien ska ge en fördjupad bild av effekten att förlägga språkinträdning till olika utbildningsanordnare.

FoU-centrum genomför en *uppföljning av mottagandet för ensamkommande barn*. Studien undersöker ca 220 ensamkommande ungdomar som fått uppehållstillstånd och som vistats i kommunens mottagande, men som lämnat systemet efter att de fyllt 20 år. Rapporten kommer vara färdig andra kvartalet 2019. Det är en kvantitativ registerstudie där information inhämtats kring flyttmönster, civilstånd, insatser från socialtjänsten, körkortsinnehav, skuldsättning, studielån, lagföring för brott hos tingsrätten i Linköping, taxerad inkomst och betyg.

FoU-projektet, Prime, är ett tvåårigt projekt som är delfinansierat av EU-programmet Interregional Central Baltic och som syftar till att kartlägga, designa och testa en modell för att minska social exkludering bland målgruppen utrikesfödda i åldern 18-24 år. Under 2018 matchades 30 nyanlända unga med 28 etablerade svenskar som mentorer. Effekterna av deras 10 (minst) gemensamma möten fick positiv respons från såväl deltagare som mentorer och många av dem har beslutat att fortsätta träffas. De deltagare som fått en mentor upplevde att de fått ett utökat socialt nätverk, fått språkträning, hjälp med läsläsning, körkortsundervisning, hjälp att hitta boende samt fått en ingång till föreningslivet/fritidsaktiviteter. Mentorerna själva uppger att de fått en ökad förståelse både om hur situationen ser ut i andra länder och hur det är att komma ny till Sverige.

Analys och bedömning

Då alla nyanlända ungdomar i åldern 16-20 år erbjuds språkinträdning i skolan så är flera av uppdragets åtgärder knutna till utbildning. Kompletterande

stödinsatser som syftar till att stärka nätverk, språkträning och möjligheter till arbete är också centrala delar där insatser har genomförts

För att på bästa sätt möta de nya utmaningar som kommer i och med en ökad invandring behövs långsiktiga strategier men även handfasta insatser vilket detta budgetuppdrag visar. Om insatserna verkligen kortat etableringstiden är omöjligt att svara på då målgruppen ännu inte är i den ålder då de ska leva ett självständigt liv. Insatser riktade till deras föräldrar, såsom arbetsmarknadsåtgärder etc skulle vara lättare att mäta och värdera ur ett sådant perspektiv. Tydligt är dock hur viktigt det är med samordning och samsyn. Barnet/familjens situation bör belysas ur ett helhetsperspektiv, där skola, socialtjänst, arbetsmarknad och ekonomi behöver samspela.

En professionell bedömning av de insatser som genomförts är att möjlighet till *feriearbete* för nyanlända barn och ungdomar troligtvis kan bidra till en kortare etableringstid efter avslutad skolgång. Även *utökad studietid i svenska* som andraspråk och *simundervisning* är områden som direkt visar effekt utifrån ökad måluppfyllelse i betygen.

Att skapa förutsättningar för att lära känna sitt nya samhälle och på så sätt få en *känsla av sammanhang och tillhörighet* är viktigt för integration, inkludering och etablering. Flera åtgärder inom detta uppdrag har varit att skapa *mötesplatser* bl a genom *kulturella arrangemang och stimulera nätverk* mellan etablerade svenskar och nyanlända. Samhällsekonomiska effekter av detta kan inte mätas på kort tid men deltagarna uppger att de fått ett utökat socialt nätverk, fått språkträning, hjälp med läxläsning, körkursundervisning, hjälp att hitta boende samt fått en ingång till föreningslivet/fritidsaktiviteter som är komponenter som är viktiga för en etablering.

Att löpande kartlägga målgruppens situation, följa upp och utveckla nya sätt att arbeta med etablering, integration och inkludering är viktigt och en förutsättning för att få ökad kunskap om hur vi kan motverka segregation och parallellsamhällen.

Kommunledningsförvaltningen

Social- och omsorgsförvaltningen

Paul Håkansson

Linda Ljungqvist

Beslutet skickas till:
Social- och omsorgsdirektör, Linda
Ljungqvist